

Warszawa, 10.01.2024.

Dr hab. Marek Paryż, prof. ucz.

Instytut Anglistyki UW

Ul. Dobra 55

00-312 Warszawa

**Ocena dorobku naukowego w postępowaniu o nadanie stopnia
doktora habilitowanego dr Ewie Kowal**

I. Ocena osiągnięcia habilitacyjnego

Pani dr Ewa Kowal ubiega się o stopień doktora habilitowanego na podstawie osiągnięcia naukowego pt. „From the Housing Bubble to the Rise of Housing Studies: Literary and Cultural Representations of the 2008 Global Financial Crisis and Its Aftermath”, które obejmuje autorską monografię, współredagowany tom zbiorowy, w którym znalazły się trzy artykuły Habilitantki, oraz kolejne trzy artykuły opublikowane w czasopiśmie i książkach zbiorowych. Globalny kryzys gospodarczy z lat 2007/8 to wydarzenie, które – obok ataków z 11 września – zdeterminowało sposoby postrzegania i rozumienia współczesnego świata w aspekcie społecznym, ekonomicznym, politycznym i kulturowym. O literackich ujęciach zamachu na World Trade Center i jego konsekwencji pani dr Kowal pisała w swojej pierwszej książce – *The ‘Image-Event’ in the Elary Post-9/11 Novel: Literary Representations of Terror After September 11, 2001* (Wydawnictwo UJ, 2012) – przygotowanej w oparciu o jej doktorat. Kryzys finansowy z lat 2007/8, czyli wielka recesja, w sposób drastyczny ujawnił egzystencjalny wymiar uwarunkowań finansowych, doprowadzając do osobistych tragedii w wielu miejscach na świecie, przede wszystkim jednak w Stanach Zjednoczonych, gdzie nastąpił kryzys mieszkaniowy na skutek ogromnej skali bankructw zadłużonych właścicieli domów. Jak zauważa Habilitantka, kryzys paradoksalnie wydaje się być jedynym stałym elementem współczesnej rzeczywistości. Dzisiaj widzimy coraz więcej symptomów kryzysu ekologicznego, na którym – jak zapowiada Habilitantka w autoreferacie – skupi się jej uwaga w nieodległej przyszłości. Osiągnięcie habilitacyjne pani dr Kowal stanowi wkład do badań literackich i filmoznawczych spod znaku *housing studies*, który to kierunek w ostatnich latach szybko się rozwijał, a impuls dała wielka recesja.

Tematem monografii pani dr Kowal *The Post-Crash Decade of American Cinema* (Wydawnictwo UJ, 2019) jest przedstawienie kryzysu z lat 2007/8 w kinie amerykańskim w ciągu dekady bezpośrednio po tym wydarzeniu. Wychodząc od gospodarczych uwarunkowań,

które doprowadziły do przesilenia na amerykańskim rynku, i odnotowując ich polityczne implikacje, Habilitantka skupia swoją uwagę na tym, jakie reakcje omawiany kryzys uruchomił w sferze kultury. Dowodzi, że twórczość filmowa jest najbardziej miarodajnym materiałem do analizy, bo powstało na tyle dużo filmów o wielkiej recesji, by móc mówić o pewnych paradygmatach jej narracyjnego ujęcia. Jeśli zaś chodzi o literaturę, to – cytuję – „Literature so far appears to have predominantly abdicated its direct and critical engagement with the issue” (s. 24) – stwierdzenie, które dzisiaj wydaje się mniej aktualne, niż kiedy Autorka pisała te słowa (świadczy o tym pośrednio rosnąca liczba prac naukowych na ten temat, by wspomnieć książkę warszawskiego amerykanisty Mirosława Miernika pt. *Rethinking Fiction after the 2007/8 Financial Crisis: Consumption, Economics, and the American Dream* z 2021 roku). Przegląd opracowań krytycznych poświęconych przedstawieniom wielkiej recesji w literaturze, filmie i mediach – opublikowanych przed ukazaniem się książki pani Ewy Kowal – potwierdza jej rozpoznanie tematu. Habilitantka formułuje najważniejsze pytania badawcze we wstępie: „Selecting the films, which as a literary studies and a cultural studies scholar I read as texts of culture, I asked: Is there discontent with the economic and political situation? Is there criticism and/or protest? Is there indictment (whether intentional or not, whether genuine or not) – and of what? Is there a wider political or ideological struggle? Is there a call for action? And is there action against what is being protested? Finally, what is the effect of what the films do?” (s. 27). Następnie definiuje narzędzia teoretyczne, które wyznaczają ramy metodologiczne jej rozprawy: poststrukturalizm, materializm kulturowy i studia genderowe, zwłaszcza studia nad męskością.

Rozdział I zawiera omówienia filmów Olivera Stone’a *Wall Street* (1987) i *Wall Street: Money Never Sleeps* (2010). To właściwy punkt wyjścia, zważywszy na kanoniczny status pierwszego z wymienionych obrazów jako punkt odniesienia dla narracji filmowych opowiadających o współczesnej amerykańskiej finansjerze. Znamienny jest też fakt, jak szybko reżyser zareagował na kryzys z lat 2007/8 kręcąc sequel swojego słynnego dzieła. Analiza pani dr Kowal ogniskuje się na konstrukcji postaci „supermenedżera”, ucieleśniającej skrajności amerykańskiego systemu gospodarczego. W ciekawej części wstępnej rozdziału Habilitantka przywołuje prace historyków ekonomii, by pokazać, jak procesy deregulacji gospodarki, mające swoje początki w latach 70., doprowadziły m.in. do powstania nowej finansowej elity korporacyjnych dyrektorów zarządzających. Podkreślając paralelizm fabularny omawianych filmów Stone’a, pani dr Kowal poświęca najwięcej uwagi relacjom między głównymi bohaterami, ze szczególnym uwzględnieniem roli kobiet jako trofeów w

grze prowadzonej przez mężczyzn. Odebranie postaciom kobiecym przymiotów sprawczości poniekąd pozwala uwypuklić eksces, który cechuje działania chciwych mężczyzn. Konfiguracja bohaterów męskich z kolei, w obu filmach eksponująca postać symbolicznego ojca, odzwierciedla nowy rodzaj stosunków homospołecznych w amerykańskiej elicie finansowej.

W Rozdziale II Habilitantka analizuje film Martina Scorsese *The Wolf of Wall Street* (2013), stawiając pytanie, czy wartość artystyczna w jakimś stopniu uzasadnia problematyczne ujęcie głównego tematu, polegające na – przywołam angielską frazę z książki – *glamorisation of white-collar crime* (s. 68). W celu kontekstualizacji Autorka pisze tu szerzej o zjawisku naginania i zgoła gwałcenia przepisów regulujących amerykański rynek finansowy przez pracowników najwyższych szczebli struktur korporacyjnych, oczywiście w celu maksymalizacji zysków. Problem ten został omówiony na podstawie głośnego filmu dokumentalnego *Inside Job* (2010). Charakter i skala nadużyć nie są bez związku z profilem psychologicznym ludzi, którzy je popełnili. Habilitantka przekonująco argumentuje, że *The Wolf of Wall Street* pokazuje swoistą obsceniczność ich pozbawionego wszelkich moralnych hamulców sposobu działania poprzez obrazowanie pornograficzne. Wszakże pornografia stanowi w tym filmie nie tylko element kreacyjny, ale też czynnik marketingowy, który znacząco przyczynił się do jego sukcesu. Toteż z rezerwą należy traktować zapewnienia twórców, że chcieli zrealizować film „ku przestrodze”.

Rozdział III poświęcony został trzem filmom, które eksponują kwestię działań finansowych jako domeny gier poprzez zróżnicowane rozwiązania formalne: *Margin Call* (2011), *The Big Short* (2015) i *Money Monster* (2016). Pierwszy z wymienionych obrazów nawiązuje do upadku banku Lehman Brothers, rejestrując newralgiczny moment, gdy pierwsi ludzie z Wall Street uświadomili sobie, że krach był kwestią godzin. Zaczyna się brutalna gra o zabezpieczenie firmowych, ale przede wszystkim indywidualnych interesów, co film symptomatycznie oddaje poprzez swoisty nastrój grozy, budzący skojarzenia z narracjami gotyckimi. To nietypowe nawiązanie uwydatnia portret postaci z tego filmu jako współczesnych zombie. Twórcy *The Big Short* sięgnęli po zupełnie inne filmowe środki wyrazu, m.in. dynamiczny montaż i techniki filmowania zapożyczone z formatu *mockumentary*. Podobnie jak w przypadku *The Wolf of Wall Street* aspekt rozrywki zdecydowanie przeważa w tym filmie nad jego zamysłem krytycznym. Film *Money Monster* mówi o miejscu mediów w systemie amerykańskim i unaocznia, że imperatyw pogoni za sensacją osłabia ich społeczną rolę edukacyjną. Jego forma, czerpiąca z kina popularnego, redukuje przekaz krytyczny.

W dwóch ostatnich rozdziałach, stanowiących odrębną część książki, Habilitantka kieruje uwagę na przedstawienie ofiar krachu finansowego z lat 2007/8, odnotowując na początku, że w takich rolach najczęściej obsadzani są biali mężczyźni, co paradoksalnie potwierdza status tej grupy w społeczeństwie, polityce i praktykach kultury. Rozdział IV, poświęcony filmom *The Company Men* (2010) i *Hell or High Water* (2016), pani dr Kowal rozpoczyna od omówienia terminu i zjawiska *mancession*, czyli nałożenia się kryzysu męskości na kryzys ekonomiczny. Chodzi tu zwłaszcza o kryzys takiej konstrukcji męskości, która uprzywilejowuje mężczyznę poprzez przypisanie mu odpowiedzialności za materialny byt rodziny i tym samym stawia kobietę w sytuacji zależności. Kryzys ekonomiczny przynajmniej potencjalnie stwarza możliwość przedefiniowania takiego modelu stosunków genderowych, wszakże dwa analizowane w tym rozdziale filmy ostatecznie przywracają układy tradycyjne. Film *The Company Men* obrazuje proces, w którym przezwyciężenie kryzysu prowadzi do odrodzenia się bohatera w roli tradycyjnej, acz w wersji „łagodniejszej” aniżeli niektórzy wyraźnie agresywni protagoniści, opisani w pierwszych trzech rozdziałach monografii. Podobny wydzźwięk ma film *Hell or High Water* z bohaterem pokonującym system, w którym skazany był na podrzędny status społeczny.

Rozdział V zawiera analizę filmów *99 Homes* (2014) i *The Florida Project* (2017), które problematyzują kryzys społeczny, będący następstwem utraty domów przez tysiące Amerykanów, którzy po krachu instytucji finansowych sami stracili płynność i przestało im być stać na spłacanie kredytów hipotecznych. *99 Homes* portretuje męskiego bohatera, który doświadczywszy eksmisji podejmuje pracę w handlu nieruchomościami i staje się egzekutorem brutalnych praw rządzących tym rynkiem. *The Florida Project* opowiada o kobiecie, która straciwszy stałe zajęcie musi walczyć o materialne przetrwanie swoje i swojego dziecka. Film, którego akcja rozgrywa się w pobliżu Disneylandu na Florydzie, ironicznie dialoguje z familijnymi filmami Disneya. Kładąc nacisk na odgrywanie różnych fantazji przez główne postacie, obraz ten w istocie odsuwa pytanie o możliwość faktycznej poprawy sytuacji bytowej matki i dziecka.

Wybór filmów analizowanych w monografii pani dr Ewy Kowal jest ze wszech miar trafny i pozwala naświetlić różne aspekty analizowanego tematu, ale jego kryteria nie są tak jednoznaczne, jak Autorka utrzymuje. Jeden film, ale absolutnie kluczowy – *The Wolf of Wall Street* – się w nich nie mieści. Pani dr Kowal pisze we wstępie: „The reason for this choice was that I was looking for direct responses to the subject matter – novels or films which addressed the topic of the last financial crisis realistically and straightforwardly, considered it together with its systemic implications, and/or directly tackled its immediate consequences in

the US context” (24). To założenie pozwala Autorce uzasadnić, dlaczego pisze o kinie, a nie o literaturze – po prostu filmowcy na kryzys lat 2007/8 zareagowali szybciej niż pisarze. Po drugie, kryteria wyboru mają ułatwić nawigowanie pośród zróżnicowanych produkcji filmowych. Tyle że gdyby potraktować je rygorystycznie, to film Martina Scorsese się w nich nie mieści, bo jego akcja przypada na ostatnie dwie dekady XX i sam początek XXI wieku, nie można zatem w tym przypadku mówić o bezpośrednim przedstawieniu okresu wielkiej recesji. Zarazem trudno sobie wyobrazić monografię pani dr Kowal bez uwzględnienia tego filmu, wszak mówimy o sztandarowym przykładzie filmu zdefiniowanego przez czas, w którym powstał.

Druga moja uwaga metodologiczna dotyczy marginalnego ujęcia kwestii gatunkowych. Habilitantka odnosi się do nich sporadycznie, zwykle gdy omawia recepcję analizowanych obrazów. Zaznaczę od razu, że ponieważ w swoich badaniach filmoznawczych zajmuję się westernem, krytyka gatunkowa jest dla mnie podstawowym narzędziem – oczywiście nie zamierzam moich preferencji nikomu narzucać. Wydaje mi się jednak, że szersze wykorzystanie kategorii gatunkowych byłoby pomocne w stworzeniu większej mapy filmowych przedstawień wielkiej recesji. Trochę brakuje mi próby takiego mapowania zjawiska we wstępie do książki. Kino gatunkowe odegrało swoją rolę w kształtowaniu wyobrażeń Amerykanów o tym, co stało się w ich kraju w krytycznym okresie 2007/8, by wspomnieć film *Killing Them Softly* (2012), który jako adaptacja klasycznej powieści kryminalnej z lat 70. przenosi akcję właśnie do czasu wielkiej recesji. Brak odniesień do krytyki gatunkowej poświęconej westernowi w omówieniu *Hell or High Water* uznaję za istotne pominięcie. Habilitantka zdaje się dystansować wobec krytyków, którzy opisywali ten film jako współczesny western, ale obecne w nim nawiązania do tradycji gatunku chyba nie ulegają wątpliwości. Zwłaszcza pisanie o konstrukcji męskości w *Hell or High Water* bez przywołania archetypów westernowych – i opracowań, w których zostały opisane (np. książki Lee Clarka Mitchella i Jane Tompkins) – jawi mi się dość ryzykownie.

Z rzeczy pomniejszych, które postrzegam jako pewne słabości recenzowanej monografii, wspomniabym sposób powiązania problematyki kryzysu ekonomicznego i kryzysu męskości we wstępie. Kryzysowi męskości poświęcone zostały tu zaledwie dwa akapity (s. 29-30). Habilitantka przyjmuje jako pewnik związek między tymi dwoma rodzajami kryzysu, zakładając, że skoro społeczeństwo kapitalistyczne jest patriarchalne, to kryzys ekonomiczny automatycznie oznacza kryzys męskości. W sumie trudno polemizować z taką tezą, ale należałoby ją nieco rozwinąć czy zniuansować. Pomogłyby w tym choćby cytowane w książce klasyczne już prace Michaela Kimmela, zwłaszcza jego historyczna

typologia amerykańskich konstrukcji męskości. W Rozdziale III brakuje mi jakiejś bardziej konkretnej ramy interpretacyjnej, łączącej omówienia trzech przedstawionych tu filmów. Nie przekonują mnie podane w tytule rozdziału słowa-klucze; weźmy *game* – przecież na dobrą sprawę każdy z analizowanych w książce filmów można przez taki pryzmat odczytywać. Habilitantka ma tendencję do formułowania zagadnień badawczych poprzez serie pytań, tylko że z reguły od razu przechodzi do analizy, nie sygnalizując jej kierunku, a moim zdaniem czytelnik powinien mieć to jasno powiedziane. Filmy należało uwzględnić w bibliografii.

Pomimo powyższych uwag polemicznych ogólnie wysoko oceniam książkę habilitacyjną pani dr Ewy Kowal. Podjęty w niej temat jest bardzo aktualny i mam nadzieję, że zaistnieje ona w międzynarodowym obiegu, bo kolejne omówienia filmowych i literackich przedstawień wielkiej recesji na pewno będą powstawać. Habilitantka bardzo dobrze orientuje się w kwestiach metodologicznych i potrafi łączyć różne inspiracje teoretyczne w spójne modele interpretacyjne. Odwołuje się do teorii ugruntowanych i nowych; bez wątpienia na gruncie polskim jest pionierką *housing studies*. W poszczególnych rozdziałach dostraja metodologię tak, żeby oddać specyfikę analizowanych filmów, tym samym tworzy zarazem zróżnicowany i syntetyczny opis kina amerykańskiego doby *post-crash*. Na przykład rozdział o filmach *Wall Street* ogniskuje się na relacjach między bohaterami, z kolei rozdział o *The Wolf of Wall Street* eksponuje aspekty obrazowania symbolicznego. Należy podkreślić interdyscyplinarny charakter pracy oraz to, jak przekłada się on na jej język, chodzi mi tu zwłaszcza o umiejętne wplatanie odwołań ekonomicznych do ogólnego wywodu. Szkice na temat uwarunkowań ekonomicznych, umieszczone na początku kilku rozdziałów i naświetlające konteksty, mają dużą wartość informacyjną i świadczą o wiedzy Habilitantki w tym zakresie. Dobrym pomysłem było uwzględnienie kilku produkcji dokumentalnych, które umożliwiają szersze spojrzenie na filmowe obrazy wielkiej recesji. Kilka części monografii wydaje mi się szczególnie udanych, m.in. ujęcie problemu pornografii w *The Wolf of Wall Street*, odczytanie *Margin Call* poprzez tropy narracji gotyckich czy opis zjawiska *mancession*. Styl wywodu jest bardzo dobry, Habilitantka pisze w sposób logiczny i klarowny. Tezy formułowane w kolejnych rozdziałach są kompletne, ujęte w przejrzystej kompozycji. Uważam, że książka pani dr Ewy Kowal *The Post-Crash Decade of American Cinema* reprezentuje odpowiednią jakość naukową jako część składowa jej osiągnięcia habilitacyjnego.

Poważnym osiągnięciem naukowym jest współredagowany przez panią dr Ewę Kowal tom zbiorowy pt. *The Many Meanings of Home: Cultural Representations of Housing Across Media* (z Izabellą Curyłło-Klag, Brill, 2022). To publikacja ze znaczącym udziałem autorów

zagranicznych, daje czytelnikowi dobrą orientację co do kierunków rozwoju *housing studies*. Opracowania na temat domów w literaturze i kulturze są dość liczne; to, co stanowi o nowatorskim charakterze zbioru *The Many Meanings of Home*, to różnorodność opisanych tu zjawisk oraz przeniesienie akcentu z konotacji symbolicznych – jak wygląda to w bardziej tradycyjnych ujęciach tematu – na materialny aspekt analizowanych obrazowań.

W książce *The Many Meanings of Home* znalazły się trzy rozdziały autorstwa Habilitantki. Rozdział wstępny pt. „Under Construction: A Brief Introduction to Housing Studies” to gruntowny opis stanu badań we wskazanej w tytule dziedzinie. Pani dr Kowal klaruje tu semantykę pojęć odnoszących się do domu (*house, home, domesticity*). Potem dostajemy syntetyczny przegląd najpierw klasycznych opracowań, które stworzyły podwaliny *housing studies* (m.in. fundamentalne książki Gastona Bachelarda i Witolda Rybczyńskiego), a następnie prac, które w ostatnich latach w największym stopniu ukształtowały to pole badań (Thomas Barrie, Rowland Atkinson and Keith Jacobs, William A.V. Clark i inni). Habilitantka podkreśla wielokierunkową dynamikę badań w ramach *housing studies* z uwagi na wpływ faktów społecznych. Drugi rozdział pani Ewy Kowal umieszczony w tomie nosi tytuł „Passionate Pursuits of Perfection: Interior Design of the Self and of the ‘Real’ in Posy Simmonds’s *Gemma Bovary* and Alison Bechdel’s *Fun Home: A Family Tragicomic*” i omawia dwie ważne amerykańskie powieści graficzne, naświetlając ukazane w nich związki między aranżowaniem wnętrza domów i rozwojem jaźni bohaterów. Struktura domu, z uwagi na jej czasowe i przestrzenne parametry, koresponduje z próbami wytyczania własnych dróg, zwłaszcza w domenie artystycznej, jakie podejmują główne postacie w omawianych utworach. Trzeci rozdział Habilitantki w książce *The Many Meanings of Home*, „Property Porn: The Commodification of Housing Desire in HGTV and the Fifty Shades Film Trilogy”, omawia tytułowe zjawisko *property porn*, którego symptomatycznymi przykładami są wymienione w tytule kanał telewizyjny i seria filmów. Jak argumentuje pani dr Kowal, tego typu produkcje zaspokajają kompensacyjne potrzeby widzów, których w znakomitej większości nie stać na kupno nieruchomości o wysokim standardzie. Wynagradzają to sobie jako konsumenci specyficznych filmów oraz programów telewizyjnych, co utrwała neoliberalne zasady dostępu do własności nieruchomości.

Osiągnięcie habilitacyjne pani dr Ewy Kowal dopełniają trzy dodatkowe artykuły. W pracy pt. „Nostalgia, Kitsch and the Great Recession in Margaret Atwood’s *The Heart Goes Last* and *Westworld* (Season 1)” (*Brno Studies in English* 45.1/2019) Habilitantka odczytuje powieść wybitnej kanadyjskiej pisarki i znany serial amerykański jako odpowiedzi na wielką recesję, bazujące na scenariuszach dystopijnych. Na przykładzie tych dwóch tekstów kultury

pani dr Kowal problematyzuje dwa różne warianty narracyjnej konstrukcji afektu w związku z poszukiwaniem pocieszenia w czasie kryzysu. Ta sama powieść Atwood jest tematem kolejnego artykułu – „Capitalism and Patriarchy in Margaret Atwood’s Sex Comedy *The Hart Goes Last*” (*Sex in the States: Media, Literature, and Discourse*, red. Tadeusz Lewandowski i Sławomir Kuźnicki, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2022) – w którym Autorka dowodzi, iż opisane przez Atwood w tonie satyrycznym ekscesy klasy uprzywilejowanej stanowią metaforę rozpasanego konsumpcjonizmu. Eksponując zaś temat relacji małżeńskich, powieść pokazuje tradycyjną rodzinę jako element układu utrwalającego kapitalistyczne nierówności. Trzeci artykuł nosi tytuł „No, We Can’t: Racial Tensions and the Great Recession Benjamin Markovits’ ‘Obama-Era Novel’ *You Don’t Have to Live Like This*” (*Polish Journal of English Studies* 7.1/2021) i analizuje wskazaną w tytule powieść pod kątem problematyki rasowej, pokazując, jak kryzys białych mężczyzn w następstwie wielkiej recesji przyczynił się napięć rasowych w dobie Black Lives Matter.

Publikacje, składające się na osiągnięcie habilitacyjne pani dr Ewy Kowal, w sensie ilościowym i jakościowym stanowią solidną podstawę do ubiegania się przez nią o stopień doktora habilitowanego. Prace Habilitantki odzwierciedlają jej wysoką świadomość badawczą oraz szeroką wiedzę na interesujące ją tematy. Wszystkie publikacje mają właściwą podbudowę teoretyczną. Analizy zróżnicowanych tekstów kultury – utworów literackich, filmów, komiksów i programów medialnych – są dogłębne i merytorycznie bez zarzutu. Habilitantka wprawnie porusza się po rozległym polu teorii literatury i kultury. Dużym atutem jej prac, uwzględnionych w osiągnięciu habilitacyjnym, jest umiejętny sposób wplatania odniesień ekonomicznych do analiz narracyjno-strukturalnych. Osiągnięcie habilitacyjne pani dr Ewy Kowal nie pozostawia wątpliwości, że jest ona samodzielną naukowczynią, która ma oryginalne pomysły i realizuje je w sposób gruntowny.

II. Ocena istotnej aktywności naukowej

Oprócz prac, które pani dr Ewa Kowal włączyła do swojego osiągnięcia habilitacyjnego, po doktoracie opublikowała jedenaście rozdziałów w tomach zbiorowych i osiem artykułów w czasopismach. Ponadto współredagowała trzy książki zbiorowe – *Powieść irlandzka w XXI wieku. Szkice* (z Robertem Kuskiem, Wydawnictwo UJ, 2016), *The Politics and Poetica of Friendship* (z Robertem Kuskiem, Wydawnictwo UJ, 2017) i *Powieść brytyjska w XXI wieku. Szkice* (z Robertem Kuskiem i Bożeną Kucalą, Wydawnictwo UJ, 2018) – oraz numer specjalny czasopisma *Polish Journal of English Studies* (z Izabellą Curyłło-Klag, 2022). Powyższe liczby unaoczniają, że Habilitantka jest bardzo aktywna na niwie naukowej. Jej prace drukowane były w wydawnictwach polskich, niemieckich, angielskich, holenderskich i

czeskich, można więc mówić o odpowiednim umiędzynarodowieniu dorobku publikacyjnego pani dr Kowal. Należy też docenić jej doświadczenie redaktorskie.

Ktoś mógłby wyrazić wątpliwość, czy pani dr Kowal powinna się ubiegać o stopień doktora habilitowanego w dziedzinie literaturoznawstwa na podstawie osiągnięcia naukowego, obejmującego głównie prace filmoznawcze. Jednak całościowe spojrzenie na dorobek Habilitantki rozwiewa takie wątpliwości: jej pisarstwo naukowe sytuuje się na przecięciu literaturoznawstwa i dyscyplin badających inne sztuki narracyjne. Pani Ewa Kowal przesuwa granice literaturoznawstwa, zestawiając utwory literackie z tekstami kultury o innej proveniencji – wykonuje takie paralelne interpretacje w sposób umięjętny i przekonujący. Pani dr Kowal uwzględniła w swojej dokumentacji habilitacyjnej dziesięć artykułów spoza cyklu, stanowiącego część osiągnięcia habilitacyjnego, i odzwierciedlają one rozpiętość jej zainteresowań badawczych. Znajdziemy w tym wyborze na przykład bardzo ciekawy artykuł „The Post-9/11 World in Three Polish Responses: Zagajewski, Skolimowski, Tochman” (*9/11 in European Literature: Negotiating Identities Against the Attacks and What Followed*, red. Svenja Frank, Palgrave Macmillan, 2017). Omawiając dzieła trzech wybitnych polskich twórców – poety, reżysera i reportażysty – pani dr Kowal daje syntetyczny opis artystycznych przedstawień 11 września w Polsce. Habilitantka poświęciła cztery artykuły pisarstwu Mohsina Hamida, w którym widzi z jednej strony autora bardzo świadomego tradycji literackich, a z drugiej przenikliwego obserwatora zjawisk epoki globalizacji, zwłaszcza kształtowania się nowych politycznych i kulturowych układów zależności tudzież wynikających stąd napięć i kryzysów. Reprezentatywny dla procedur interpretacyjnych pani dr Kowal wydaje mi się artykuł „Gender Hybridity and Power in Angela Carter’s ‘The Lady of the Home of Love’ and Werner Herzog’s *Nosferatu: Phantom der Nacht*” (*Kwartalnik Neofilologiczny*, 2/2018), w którym porównuje ona opowiadanie wybitnej angielskiej prozaiczki i film słynnego niemieckiego reżysera pod kątem kreacji postaci kobiecych jako ucieleśnień chorobliwych stanów psychicznych lub psychosomatycznych. Takie kreacje odzwierciedlają wyobrażenia patriarchalne, z drugiej strony – z uwagi na obecność motywów genderowej hybrydowości – wyobrażenia te podlegają daleko idącym przewartościowaniom.

Pani dr Ewa Kowal po doktoracie wygłosiła referaty na dwudziestu trzech międzynarodowych konferencjach naukowych w Polsce, Francji, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Danii, Rumunii i na Węgrzech. Wygłosiła wykład gościnny na University of Jordan. Współorganizowała jedną konferencję, a na dwóch innych współorganizowała panele. Recenzowała artykuły dla ośmiu czasopism o zasięgu międzynarodowym, w tym dla wydawnictw zagranicznych. Habilitantka posiada poważny dorobek przekładowy,

specjalizując się w tłumaczeniach prac naukowych i popularnonaukowych. Przełożyła też kilka tekstów literackich B.S. Johnsona do poświęconego temu pisarzowi numeru czasopisma *Literatura na Świecie* (2008). Bardzo doceniam to, że pani Ewa Kowal publikuje prace w języku polskim – w przypadku anglistki nie jest to oczywiste – a współredagowane przez nią książki o nowej prozie angielskiej i irlandzkiej to w kontekście polskim nader cenne inicjatywy wydawnicze. Publikacje te na pewno znalazły odbiorców poza kręgami akademickimi. Podsumowując – pani dr Ewa Kowal posiada odpowiedni dorobek naukowy, organizacyjny i popularyzatorski, by ubiegać się o stopień doktora habilitowanego.

Wniosek końcowy

Uważam, że pani dr Ewa Kowal przedstawiła osiągnięcie naukowe, które w spełnia kryterium istotnego wkładu do stanu badań literaturoznawczych, i że posiada ona znaczący dorobek organizacyjny, popularyzatorski i dydaktyczny. Niniejszym wnioskuje o dopuszczenie pani dr Ewy Kowal do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.